

*De streep van Toon Tellegen
Over het schrijven van pictopoëzie*

***Ik trok een streep:
tot hier,
nooit ga ik verder dan tot hier.***

***Toen ik verderging
trok ik een nieuwe streep,
en nog een streep.***

***De zon scheen
en overal zag ik mensen,
haastig en ernstig.
en iedereen trok een streep,
iedereen ging verder.***

Toon Tellegen, uit: *Er ligt een appel op een schaal*, Querido, 1999

Aan dit gedicht moest ik denken op de dag van de grote demonstratie in Parijs waarbij iedereen een bordje in de lucht stak met JE SUIS CHARLIE. Iedereen trok op dat moment dezelfde streep. Een groot gevoel van saamhorigheid overviel de Fransen en wij leefden mee, voelden ons ook voor even net zo dapper als CHARLIE. We trokken een streep en gingen weer verder. Net als de redactie van Charlie Hebdo.

De redactie ging verder door een heel bijzondere streep te trekken met de vergevingscartoon van Luz. Met deze cartoon tilde hij de wereld voor even op een hoger niveau. Hij maakte duidelijk dat het er eigenlijk niet om gaat wat er gezegd, geschreven of getekend wordt, maar dat het gaat om hoe iemand de boodschap ontvangt. Niet de boodschapper is belangrijk, maar de ontvanger van de boodschap. Hij laat de ontvanger nadenken over wat er precies is gebeurd. Een 'out of the box'-beeld à la Watzlawick.

Hij legt met zijn afbeelding de fundamentele betekenis van taal bloot: iedereen kan elke prent op zijn eigen wijze interpreteren, zoals ook iedereen elke geschreven tekst op zijn eigen wijze kan lezen.

Ik realiseer me dat regelmatig wanneer er een nieuw picto voor het Picto Semi Schrift moet worden ontwikkeld: je probeert elk woord zo neutraal mogelijk in

beeld te vangen, zodat er voldoende interpretatieruimte overblijft. Gister kwam bijvoorbeeld de vraag of we het picto *boef* wilden maken. Er was al wel een *piraat* en een *dief*. Nu moest er een boef komen. Hoe teken je dat? Wat is een boef? Van Dale zegt: *een boosdoener, een schurk, een schavuit*. Je zou dan zeggen: *ik laat een picto tekenen van een boosaardige tronie*. Maar mijn gevoel kwam in opstand. De meeste boeven zien er immers normaal uit.

Bij twijfel komt het etymologisch woordenboek erbij. Daar staat dat het woord boef oorspronkelijk komt van knaap en knecht (1263) en dan evolueert naar legerknecht (1384), boosdoener, schurk (1450) en valsspeler (1552). Daarna wordt het ook schertsend gebruikt (1614) en vanaf 1644 nog vrijwel uitsluitend schertsend. En dus valt het besluit om uitgaande van het picto *piraat* te komen tot een compromis waarbij alle interpretaties mogelijk zijn. Zo'n besluit is als het trekken van weer een streep.

En zo trek ik elke dag weer nieuwe strepen, net als Toon Tellegen. Hij gaf toestemming zijn gedicht te mogen afdrukken in het Picto Semi Schrift¹. Daarmee wordt dit mooie gedicht ook toegankelijk voor mensen met een leesbeperking. Meteen valt het op wat beeld doet met geschreven taal. Het maken van pictopoëzie biedt nog veel ongekende mogelijkheden, ook voor het onderwijs. Op gedichtendag 2015 verscheen een gedichtenbundel voor het vmbo. In deze bundel is ook een pictogedicht opgenomen. Daarover schrijf ik wellicht in een volgende column.

¹ De pictoversie van het gedicht *Een streep* staat in de picto poëziebundel *Weerwoord*, uitgegeven door Arte No Pendor (2013) en is verkrijgbaar via Picto Nederland.

Bekijk het pictogedicht *Een streep* op: <http://www.pictoschrijver.nl/verhaal5738/>